

Dikmen Gürün

Una mirada a les obres de Yesim Özsoy

Teatre turc, Pausa 36 (2014)

L'article situa l'autora i directora Yesim Özsoy dins del panorama del teatre turc contemporani i a continuació esbossa un recorregut per algunes de les seves peces més destacades.

El camí teatral de Turquia és considerablement ardu. Malgrat tot, és interessant constatar que els problemes materials i contextuals no han desanimat mai els artistes, ans al contrari, el món del teatre creatiu ha avançat i continua progressant en el seu rumb, a pesar dels alts i baixos que es viuen al país.

Paradoxalment, la Constitució de l'any 1961, després del cop militar de 1960, va crear aparentment un espai de llibertat que va produir una explosió dels moviments del teatre no institucional i va crear un optimisme inusual i esperançador. Lamentablement, les esperances nascudes als anys 60 es tornarien a apagar per culpa de les intervencions militars i l'opressió política; com a conseqüència, els teatres privats van entrar en un període de silenci i desànim. Els vodevils, musicals de consum o les obres políticament correctes dels teatres subvencionats o semioficials mostren la foto real d'aquell període. L'imparable ascens dels partits d'extrema dreta i conservadors van donar com a resultat la limitació de les llibertats i l'empitjorament de les desigualtats econòmiques. Per descomptat, tot i aquest context, hi va haver alguns teatres —no més dels que es poden comptar amb els dits d'una mà— que no van renunciar als seus ideals.

Als anys 1990 la inestabilitat política se situava a nivells màxims. El malestar social va causar el renaixement d'un nou moviment teatral no oficial que, a l'inici dels anys 2000, es va consolidar. Apartant-se del teatre més polític dels anys 1960, una nova tongada de joves talents va obrir un nou camí. L'espurna va créixer de manera autònoma. La reactivació i l'ampliació dels moviments socials va impulsar un altre cop el món teatral. El públic, que estava distanciat del teatre, va reaccionar positivament i van aparèixer noves veus i noves cares. Avui els artistes i escriptors joves o de mitjana edat, amb les seves creacions i en espais reduïts, generalment es presenten davant d'un públic entregat i creen l'ambient adequat per compartir i discutir. És una evolució molt interessant per al teatre turc.

En aquest sentit, l'escriptora i directora Yesim Özsoy Gülan i el seu grup de teatre han estat un dels pioners a liderar la nova i dinàmica tendència del teatre a partir de final dels anys 1990. Avui, més allà de la creació teatral, Özsoy Gülan es troba també darrere d'un nou i innovador projecte, «Nou text, nou teatre», que té com a objectiu motivar els joves escriptors a crear nous textos i afavorir les seves representacions.

He estat molts anys la directora del Festival de Teatre d'Istanbul, organitzat per la Fundació d'Art i Cultura d'Istanbul (IKSV). El 2001 va ser un any molt difícil per a mi. A causa de la crisi econòmica que vivia el país aquells anys, els esponsors del festival van retirar el seu suport econòmic i l'IKSV es va veure obligat a cancel·lar el festival al darrer moment. Amb el suport molt poc significatiu de les institucions estatals no teníem cap altre remei que posposar-lo... Es va prendre la decisió de continuar el festival amb periodicitat bianual a partir de l'any 2002. Inevitablement, la situació era molt trista per a nosaltres i per al món teatral, però també era a les nostres mans la possibilitat de convertir aquesta desgràcia en una oportunitat i una esperança. I ho hem fet creant per primer cop un espai per a joves talents i grups. Els grups que hem convidat dins l'apartat «Teatre jove» han creat un entorn molt productiu i creatiu. Crec que la cerca dels nous escriptors, directors i artistes ha guanyat una nova dimensió amb aquest projecte. És un goig veure com un d'aquests grups, *Ve Diger Seyler Toplulugu* (La iniciativa d'altres coses), dona suport avui, en el seu propi espai (*GalataPerform*), als nous escriptors (en el context del projecte «Nou text, Nou Teatre») i crea noves possibilitats de col·laboració internacional.

D'ençà que vaig conèixer Yesim Özsoy Gülan a principis dels anys 2000, he seguit els seus treballs amb molt d'interès. He vist com la interacció de les seves experiències personals i els esdeveniments socials i històrics modelaven i afinaven la seva escriptura. He observat com les seves obres aportaven una visió crítica però pausada. És obvi que no les puc analitzar totes en detall en aquest text. Així doncs, intentaré centrar-me en aquelles que considero essencials. El tret comú que podem observar a les obres d'Özsoy és la seva fixació de trencar les limitacions d'espai i temps i portar a un primer terme els conflictes del passat/futur, de l'Oest/l'Est per analitzar els efectes de la modernització a les vides quotidianes.

L'any 2003 vaig veure l'obra *Ev, Kakofonic bir Oyun* (La casa, una obra cacofònica) en un pis antic del barri que històricament es coneixia com la «Grand Rue» de Pera i que avui, i a pesar meu, es considera la cosmopolita i caòtica *Beyoglu*. A cada sessió només cabien quinze persones, i sempre estava ple. La gent arribava a aquest espai molt i

molt reduït tot transitant per carrers molt estrets. La *vox populi* parlava d'aquesta escriptora, que també era la directora de l'espectacle. El grup creat per ella, Ve Diger Seyler Toplulugu, estava format per artistes reconeguts en les seves especialitats. En aquell espai reduït, en aquella habitació, els seients recordaven la mescla d'identitats multiculturals del vell Istanbul; tauletes i taules, unes a terra i altres muntades al sostre, representaven les vides als diferents apartaments... El mateix nivell i el mateix espai ens feia veure els llocs comuns en les vides de diversos pisos, de diferents mons...

Amb aquell muntatge vam poder comprovar que la creació i la direcció dels seus propis treballs donava una llibertat i una riquesa incomparable a la feina d'Özsoy, reforçada inevitablement pel fet que el seu equip participa en tot el procés de disseny i representació de l'obra.

Aksak Istanbul Hikayeleri (Històries d'Istanbul) es va presentar al Festival de Teatre del 2003. La mateixa obra, que es va continuar representant a diferent escenaris fins l'any 2006, va dur Yesim Özsoy Gülan a guanyar el premi al millor dramaturg als prestigiosos Premis d'Afife.

A les *Històries d'Estambul*, l'obra s'estructura i visualitza al voltant del ritme musical otomà denominat *aksak* (coix o irregular). L'obra presenta dotze personatges en dotze monòlegs que s'interrelacionen al llarg de la trama. Transcorre en un espai insòlit i s'endinsa en els processos vitals —els nostres i els d'altres— tot utilitzant el joc de contrastos entre conceptes com ara harmonia/conflicte o regularitat/irregularitat que estan incrustats en les monotonies i les interferències quotidianes.

A l'obra *Son Dünya* (L'últim món) torna a aparèixer l'absència de temps i d'espai concrets. Han mort tres persones que viatjaven en un avió que s'ha estavellat en algun indret prop d'Europa? S'ha aturat el temps? On són aquestes persones? L'escriptora passeja entre els rics versos de T.S. Eliot, Mevlana, Shakespeare i Sòfocles i els assaïa per adornar i enriquir la visualitat de la seva obra. És una prolongació natural de la seva interrogació constant sobre les relacions que defineixen les nostres vides i els conflictes que hi conviuen. Tot el que hem de confrontar en diferents espais i temps al llarg de la nostra vida...

A la trama de *Yüzyilin Askı* (L'amor del segle), Yesim Özsoy Gülan enfoca la seva obra en els temps perduts, les persones i vides perdudes i els amors no viscuts durant les èpoques conflictives i difícils de la història de Turquia. Un home i una dona, en consonància amb els esdeveniments polítics d'avui i del passat, es troben i es distancien, ja sigui amb paraules de pena i ràbia o amb un avergonyiment profund. La història, entre el present i el passat, desorienta tant la percepció de l'espai com la del temps. A *L'amor del segle*, el joc de canvis de posició i direcció de la taula i dues cadires ens transporta a diferents èpoques i indrets. Crec que aquesta és una obra minuciosa sobre la memòria o l'intent de recordar... Cal afegir que totes aquestes obres ja s'han representat a diversos països.

En una de les últimes creacions d'Özsoy Gülan, *El dia que vaig viatjar el matí era serè*, sembla que es pot observar un canvi de tarannà o discurs respecte a les altres obres. En una atmosfera fantàstica d'un parc d'atraccions, els greus problemes de la història del país, la violació imparabile de les llibertats, la discriminació de les identitats (minoritàries) i els genocidis del passat ocupen l'escenari. Tot i que l'obra transcorre en un país «imaginari», els esdeveniments «reals» del text ens fan pensar en el col·lapse colossal de la democràcia del país durant els últims anys. L'obra hi posa un èmfasi molt real i concret.

El mateix estil s'ha pogut veure en una obra, representada al Festival del Teatre de 2014, composta de quatre textos escrits per quatre dones de diferents països sobre un tema comú: a *Ask & Fasism* (Amor i Feixisme). Özsoy participa en el projecte amb una peça breu, «Les dones que caminen amb els llops». A partir d'un fet real, l'escriptora relata la història de la lluita d'una dona amb estudis, que viu sota la repressió del seu entorn i de la seva família, per alliberar-se del seu hijab. Les connotacions socials, sense cap mena de subterfugi, també tornen a aparèixer... Probablement aquestes dues últimes obres indiquen una obertura de l'autora cap a noves orientacions teatrals.

El projecte «Nou text, nou teatre» de Yesim Özsoy Gülan, que he comentat abans i que considero una iniciativa molt important, es va iniciar l'any 2006 al GalataPerform/VEDST i encara continua creixent. Els tallers d'escriptura teatral que s'organitzen tenen com a objectiu obrir els nous talents del teatre turc al món. D'aquesta manera, Özsoy vol donar èmfasi al desenvolupament del contingut, a l'anàlisi del context dramàtic i a l'essència de l'actuació que l'obra necessita. Després d'aquest procés inicial, els treballs es valoren i s'estudien conjuntament amb els crítics, acadèmics i públic per aconseguir un consens. Els treballs creats i promocionats pel GalataPerform s'internacionalitzen amb facilitat. GalataPerform ha col·laborat, entre altres, amb la Maison Antoine Vitez, la Sala Beckett o el Festival (Biennal) de Weisbaden. Això demostra que la iniciativa té una orientació molt positiva i constructiva i que segurament continuarà endavant...

Mots clau: turc (teatre), Yesim Özsoy

(Pausa.)

[Textos legals](#)

[Política de cookies](#)

© 2018 revista pausa. Tots els drets reservats

[Qui som](#)

[Enllaços d'interès](#)

Contacte:
pausa@salabeckett.cat

